

fremt han ei vilde bortfæste den, men vilde sælge den, af ham kunde sættes til offentlig Auction, jeg troer, at Spørgsmaalet om vedkommende Kjøber af Godset kan antages at være gaaet ud fra en Forudsætning, som den ommeldte, maa bevares benægtende (Hør!), og, naar man derfor nu ikke vil bringe disse sædvanmæssige Indskrænkninger med i Beregning, troer jeg, man vil komme til at give Godseierne en Erstatning, som vilde være noget vel rundelig, vel være noget mere end fuld Erstatning. Jeg vil nu, for at begrunde min Anskuelse om dette Punkt, gaae en anden Vej. Hvis Fæsteforholdene her i Landet i Fremtiden skulde udvikle sig derhen, at Godseieren vilde benytte den ham, ifølge Lovgivningen tilkommende Ret over Fæstegodset, i dens hele Udstrækning, at han vilde tilfidesætte de Love, som Sædvane har givet, og holde sig alene til det skrevne Bogstav i Loven, hvoraf altsaa vilde følge, at han i Almindelighed vilde bortfæste Gaardene ved Auction, eller ved Auction bortselge dem efterhaanden som de bleve fæsteledige, — fort sagt, tilfidesætte alt Hensyn til Fæstefamilierne; jeg spørger, naar Forholdene skulde stille sig saaledes, vil man da ikke antage, at Staten her vilde være berettiget til at stride ind, og i Fortsættelse af den Aand, hvori Fæstelovgivningen hidtil har været, ligeledes her træffe Bestemmelser til at fiksere Fæstefamilierne? Bestemmelser, der skulde gaae ud paa at ophøje til Lov det, som Sædvane og Humanitet i Tidens Løb have ført med sig. Jeg troer, at Staten dertil vilde være berettiget, ja endog forpligtet (Hør!). Det er nu en Regel, at, naar Godseieren skal bortfæste en Gaard, skal dette skee ikke alene for Fæsterens Levetid, men ogsaa for hans eventuelle Enkes. Saavidt jeg veed, er man nok enig i, at dette efterhaanden har udviklet sig først ved Sædvane, og, saavidt jeg veed, ere idetmindste Flere af den Mening, at Christian den Femtes Lov, i 3die Bog, 13de Capitel, ikke giver nogen udtrykkelig Forskrift om, at Fæstet skal gjælde, ikke alene for Fæsterens, men ogsaa for hans Enkes Levetid; det forudsattes vel, men nogen egentlig Befaling gives der her neppe; det er først Forordningen af 19de Marts 1790, som udtrykkeligt paabyder, af Hensyn til Fæste-

familierne, og for at ikke al Fuld og Bindelselighed hos disse skal gaae tilgrunde, at Gaarden skal bortfæstes, ikke alene for Fæsterens, men ogsaa for hans Enkes Levetid. Jeg mener, at det i Lighed dermed vel nok vilde kunne komme dertil, saafremt alt Hensyn til Fæstefamilierne fremtidigt af Godseierne blev tilfidesat, at Lovgiveren da her skred ind, og i Genhold til den hidtil brugte Sædvane, traf Lovbestemmelser, som tjente til at fiksere Fæsterens Livsarvinger Gaardens Besiddelse. Men, hvis alt Dette forholder sig som anført, saa forekommer det mig ogsaa, at der heller ingen Betænkelse kan være ved en Lov, som ordner Fæstevæsenets Overgang til Selveiendom paa en saadan Maade, at der tages det ved Sædvanen indførte Hensyn til Fæstefamilierne; thi man vilde jo i alt Fald, hvis man brugte Argumentation er rigtig, være berettiget til først at omordne Fæstelovgivningen saaledes, at hiint Hensyn blev taget, og derefter stride til overensstemmende hermed at give en Expropriationslov; men denne Fremgangsmaade vilde dog være en Omvei, som vel neppe kunde være nødvendig. Jeg troer, at man, ved at bedømme dette Forhold, — hvilket ogsaa af andre Talere er bemærket, — noget vel strengt har holdt sig til de almindelige Regler om Expropriation, istedetfor at man mere skulde holde sig til den hele særegne Udvikling, som vort hele Godsvesen har modtaget. Jeg har, efter hvad jeg har anført, den Overbevisning, at det ikke er nogen ringe Formindskelse af Gaardens Værdi, som følger deraf, at Godset er Fæstegods; efter Lovudskiftets § 6, og saaledes som ogsaa den ærede Forslagsstiller har forklaret denne Paragraph, vilde denne Formindskelse af Gaardens Værdi blive af temmelig ringe Betydning. Naar Taxationscommissionen havde fastsat Gaardens Værdi i Handel og Wandel efter gangbar Pris, saa skal det efter § 6 fradrages Noget paa Grund af den Formindskelse af Gaardens Værdi, der flyder af Bestemmelserne i Plac. af 7de Juni 1806, og den ærede Forslagsstiller mener, for at jeg skal gjentage det, at det, der vilde blive fradraget, ikke vilde blive betydeligt, hvortilmod jeg mener, at det ingenlunde vilde blive noget Ubetydeligt. Jeg troer, at man i saa